

## **Het christendom is één en al misleiding en bedrog!**

### ***De Da Vinci Code* gekraakt**

Het christendom is gebaseerd op corruptie en leugens, dat wordt gezegd in Dan Browns *De Da Vinci Code*. En wie heeft het boek niet gelezen? Honderdduizenden zijn er inmiddels verkocht. In de boekhandel gaan ze als broodjes over de toonbank en bij een poging om dit boek bij de bibliotheek te reserveren krijg je te horen dat er nog veertig wachtenden voor je zijn. Browns thriller is ongekend populair. Deze populariteit is zeker niet onterecht. Het boek wordt op de achterflap met recht een *page turner* genoemd en wordt dan ook regelmatig cadeau gedaan of aanbevolen aan vrienden die op zoek zijn naar een boek waar je in je vrije tijd eens lekker ‘in kunt duiken’.

Toch is *De Da Vinci Code* niet zo onschuldig als hij lijkt. Het is een thriller waarin de kerk een zeer dubieuze rol speelt en de gelovigen eeuwen lang misleid heeft. Brown brengt dit zo overtuigend als ‘wetenschappelijk bewezen feiten’ dat ik al meerdere christenen heb ontmoet die zich door zijn boek afvroegen of wat hij zei waar was. Omdat ik me kan voorstellen dat er ook bij ons in de gemeente mensen zijn die door Browns boek in verwarring gebracht zijn, schrijf ik dit artikel.

Nu is Browns boek een roman. Fictie dus, en in een verzonnen verhaal mag je natuurlijk een loopje nemen met de werkelijkheid. Brown suggereert daarbij dat zijn boek méér is dan een verzinsel en dat hoort natuurlijk ook allemaal een beetje bij het spel van het schrijven van een boek over een ‘mysterieus complot’. Ik neem Brown dan ook niet kwalijk dat hij een spannend verhaal verzint. Het moet mij dan echter ook vrij staan om te onderzoeken wat er historisch gezien klopt en wat er verzonnen is aan dat verhaal.

### **“In het christendom is niets origineel”**

Brown stelt dat er na de tijd van de Here Jezus vele vormen van christendom waren. Het christendom zoals we dat nu kennen zou slechts één van die vele vormen zijn, die toevallig als overwinnaar uit de bus is gekomen. In de vierde eeuw bekeerde keizer Constantijn zich namelijk tot het christendom en begunstigde één vorm van christendom en onderdrukte alle andere vormen. Zodoende ‘won’ de vorm van christendom die we nu nog steeds kennen. Constantijn zou volgens Brown doelbewust allerlei heidense godsdiensten in het christendom hebben versmolten om eenheid in de godsdienst van het Romeinse rijk te creëren. Wat er uit deze verzamelbak te voorschijn kwam, was het (katholieke) christendom. Brown laat een van zijn romanfiguren zeggen: “Niets in het christendom is origineel” (pag. 223) en hij gaat daarin erg ver. De datum en de beschrijving van de geboorte van de Here Jezus en het hele idee van de opstanding zouden overgenomen zijn uit heidense godsdiensten. Evenals het avondmaal, de christelijke dag van samenkomst, de Mariaverering en uiterlijke zaken als de mijter van (Rooms-Katholieke) geestelijken. De goddelijkheid van de Here Jezus zou puur uit machtsmotieven zijn verzonnen om de kerkelijke leiders autoriteit te geven. Een van de romanfiguren zegt: “Veel geleerden beweren dat de vroege Kerk Jezus letterlijk heeft gestólen van Zijn oorspronkelijke volgelingen, Zijn boodschap als mens heeft gekaapt en deze heeft gehuld in een ondoordringbare mantel van goddelijkheid, en die boodschap heeft gebruikt om haar eigen macht te vergroten” (pag. 225). Jezus, zoals Brown hem schildert was namelijk heel anders.

Met een beroep op de Dode-Zeerollen (Joodse geschriften die gevonden zijn bij de Dode Zee; ook wel de Qumran rollen genoemd) en de Nag Hammadi geschriften (geschriften die niet-orthodox christelijke groepen in de vierde eeuw na Chr. hebben begraven, en die in 1945 in Egypte zijn gevonden) construeert Brown hoe volgens hem Jezus ‘werkelijk’ was. Jezus zou een bijzonder, maar toch gewoon mens zijn, en zijn getrouwd met Maria Magdalena. Hij zou de stichter zijn van een vruchtbaarheidscultus. De gemeenten waarin men

deze Jezus volgde, zouden democratisch zijn georganiseerd en de vrouw een belangrijke plaats hebben gegeven.

De latere kerk zou deze vorm van christendom doelbewust hebben onderdrukt. De geschriften die getuigden van de 'ware Jezus' zou de kerk hebben proberen te vernietigen en de rol van de vrouw zou in de kerk doelbewust aan banden zijn gelegd. Vervolgens zou de kerk een canon (een lijst van boeken met Goddelijke autoriteit – de boeken die wij nog steeds hebben in het Nieuwe Testament) hebben vastgesteld, die alleen hún vorm van christendom propageerden. Eigenlijk is het Nieuwe Testament (NT) volgens Brown dus het resultaat van corruptie en machtsmisbruik. De inhoud van het NT zou grotendeels zijn overgenomen uit heidense godsdiensten en de keuze om juist déze boeken in het NT op te nemen, zou een bewuste poging tot misleiding zijn geweest, waardoor Jezus anders werd voorgesteld dan Hij werkelijk was.

Nu zit de angel in Browns boek in het feit dat hij allerlei bestaande bronnen citeert, waarbij hij de lezer vooraf de verzekering geeft: "Alle beschrijvingen van kunstwerken, architectuur, documenten en geheime rituelen in dit boek zijn waarheidsgetrouw" (pag.7). En inderdaad: wie bijvoorbeeld gaat zoeken naar het *Evangelie van Filippus*, waaruit Brown citeert om aan te tonen dat Jezus een bijzondere relatie had met Maria Magdalena, zal het geschrift en Browns citaat vinden. Het is dan ook niet vreemd dat mensen door Brown aan het twijfelen worden gebracht, want zijn roman is een knap mengsel van waarheden, halve waarheden en hele leugens.

### **Enkele waarheden**

Veel van wat Brown zegt, klopt. Een niet gering aantal liturgische gebruiken en symbolen zijn door de vroege kerk overgenomen uit het omringende heidendom. Zo heeft Brown gelijk wanneer hij stelt dat de kerstdatum de geboortedag was van Mithras (de Romeinse zonnegod, nauw verwant met Apollo), en dat deze Mithrascultus ook een grote rol heeft gespeeld in het afschaffen van de sabbat en het overgaan op het vieren van de 'zon'dag. Ook klopt dat het klassieke beeld van Moeder Maria met het kindje Jezus in haar armen 'geleend' is uit de verering van de vruchtbaarheidsgodin Isis, met haar zoontje Horus en dat aureolen bij afbeeldingen van heiligen, gekerstende heidense zonnescijven symboliseren. Het is zeker dubieus te noemen dat de paus (overigens nog steeds!) de keizerlijke titel *pontifex maximus* heeft overgenomen: de functie van opperpriester van alle godsdiensten in het Romeinse rijk. En zo kun je nog wel even doorgaan met het noemen van feiten die duidelijk maken dat veel heidendom in gekerstende vorm in het christendom aanwezig is. Ik wil deze zaken niet bagatelliseren want daar zijn ze op zichzelf ernstig genoeg voor, maar ik wil met nadruk stellen dat ze onvoldoende bewijs vormen voor de stelling dat de inhoud van het christelijk geloof gestolen is van heidense culten. De kernwaarheden uit het christendom zijn namelijk naar mijn vaste overtuiging betrouwbaar en onvervalst.

### **Hele en halve onwaarheden – De Dode-Zeerollen**

Het beeld dat Brown geeft van het christendom en de rol die de kerk zou hebben gespeeld, is op vele punten onnauwkeurig of onwaar. Zo gaat hij ervan uit dat de Dode-Zeerollen het christendom onderuit halen. Dit klopt absoluut niet! Ten eerste bevatten de Dode-Zeerollen geen christelijke geschriften of geschriften die tegen het christendom ingaan. Het is een bonte verzameling van geschriften die door een sekte binnen het jodendom (waarschijnlijk de Essenen) is verzameld en tijdens de joodse opstand tegen de Romeinen (66-74 na Chr) is verstoep voordat de sekteleiden vluchtten. Zij geven daarom een interessant beeld van het jodendom in die dagen, maar hebben in directe zin niets van doen met het christendom. Brown is op dit punt blijkbaar slecht geïnformeerd. Omdat de publicatie van de Dode-Zeerollen sinds de ontdekking in 1947 lang op zich heeft laten wachten zijn er allerlei complottheorieën bedacht waarin het Vaticaan of orthodoxe joden deze rollen zouden hebben

willen verduisteren omdat ze de inhoud de Bijbel zouden ondermijnen. Deze theorieën worden echter door geen enkele wetenschapper serieus genomen. Sterker nog, de Dode-Zeerollen vormen een belangrijk bewijs vóór de betrouwbaarheid van het Oude Testament (OT). De verzameling bevatte namelijk ook een aantal zeer oude kopieën van boeken uit het OT, sommige zelfs uit de vierde eeuw voor Chr. De oudste handschriften die er tot 1947 van het OT bestonden, stamden uit de vroege middeleeuwen. En nu is het opvallende dat wanneer je de middeleeuwse geschriften vergelijkt met de Dode-Zeerollen van een kleine 1000 jaar daarvoor, de tekst nagenoeg niet verschilt. De wetenschappers die beweerden dat joodse redacteuren van het OT de tekst regelmatig veranderden als hun dat uitkwam, hebben hiermee duidelijk ongelijk gekregen. Het kopiëren van de tekst uit het OT is steeds uiterst nauwkeurig gedaan!

### **De Goddelijkheid van de Here Jezus – een laat verzinsel?**

De romanfiguren in Browns boek beweren dat aan de Here Jezus pas in de vierde eeuw goddelijke waardigheid werd toegeschreven op grond van een stemming tijdens een synode. Deze bewering is absolute onzin. Een kenner van het NT zal weten dat haar schrijvers er al vanuit gingen dat Hij de Zoon van God was en “de afdruk van Gods wezen” (*Hebr.* 1). Deze mensen schreven allen in de eerste eeuw en stonden dus nog zeer dicht op het leven van de Here Jezus.

### **Heeft de Here Jezus een vruchtbaarheidscultus ingesteld?**

Wat is er waar van de seksueel getinte vruchtbaarheidscultus die Jezus en Maria Magdalena volgens de Nag Hammadi geschriften zou hebben ingesteld? Allereerst wil ik opmerken dat 99 procent van de niet-orthodox christelijke gemeenten waarin de Nag Hammadi geschriften gebruikt werden (het zogenaamde “gnostieke christendom”) het celibaat propageerden. De vruchtbaarheidscultus met seksuele rituelen is daarom klinkklare onzin en wordt zelfs door de geschriften waaruit Brown citeert niet geleerd. Het enige waar Brown gelijk in heeft, is dat er waarschijnlijk semi-christelijke groepen waren die beweerden dat Maria Magdalena van Jezus een bijzondere autoriteit had gekregen. De geschriften waar deze groepen zich op baseerden zijn echter alle pas aan het einde van de tweede eeuw geschreven, en zijn duidelijk vervormingen van de evangeliën die we in het NT hebben.

### **Waren christenen vrouwenhaters?**

Ook de bewering dat Browns “ware christendom” feministische trekken zou hebben gehad en dat de latere orthodoxe kerk de vrouw heeft beknot, is slechts zeer gedeeltelijk waar. Wie de bronnen van het vroege christendom bestudeert, zal er achter komen dat christenen veel gelijkwaardiger met vrouwen omgingen dan in de Romeinse cultuur gebruikelijk was. Ik hoor nogal eens dat Paulus een vrouwenhater zou zijn geweest, maar het omgekeerde is waar. Het christendom en met name de geschriften van Paulus waren in de Romeinse wereld revolutionair vrouwvriendelijk! In de loop van de eeuwen heeft de kerk veel uit de omliggende cultuur overgenomen, wat heeft geleid tot een beknotting van de inbreng die vrouwen in de samenkomsten konden hebben. Het orthodoxe christendom was in haar begindagen echter niet vrouwonvriendelijk en het idee dat allerlei ketterse stromingen een soort feministische walhalla's vormden is niet veel meer dan *wishful thinking* van liberale, feministische theologen.

### **Opstanding en avondmaal – “geleend” van andere godsdiensten?**

Volgens Brown komen de ideeën van de opstanding en het avondmaal uit de Mithrascultus. Dit is feitelijk onwaar. De Mithrasdienst was een geheime cultus in het Romeinse rijk waarin mensen met speciale rituelen werden ingewijd. Naast afbeeldingen en enkele tekstbronnen weten we heel weinig van wat deze mensen geloofden of wat er precies

tijdens zo'n ritueel gebeurde. Tijdens een van de rituelen nuttigde men waarschijnlijk water en brood, maar het is puur speculatie dat men geloofde daarmee het lichaam van de god te eten. De gelijkenis tussen het avondmaal en de maaltijd in de Mithrascultus is daarom net zo groot als tussen het avondmaal en bijvoorbeeld een kerstmaaltijd: bij beide gelegenheden wordt iets gegeten en in beide gevallen werkt het gezamenlijk eten verbroederend, maar verder gaat de gelijkenis niet.

Voor het idee dat de opstanding van Christus zou zijn "geleend" uit de Mithrascultus bestaat al even weinig bewijs. Mithras doodde volgens de mythen een stier die de wereld bedreigde en uit het bloed van de stier kwam nieuw leven voort. Browns bewering dat Mithras uit de dood zou zijn opgestaan is nergens op gestoeld. Waarschijnlijk is hij in de war met mythen rond de god Adonis. De cultus rond Adonis was echter verbonden aan de landbouw en had temaken met de vruchtbaarheid van het land (zaaien-afsterven-tot leven komen van graan). Dit had niets van doen met het Bijbelse geloof dat door het sterven van Christus *de zonden* van mensen worden weggedaan en *aan mensen* nieuw leven wordt gegeven.

### **Hoe is het Nieuwe Testament samengesteld?**

Tot slot beweert Brown dat de canon van het NT in de vierde eeuw door de winnende groep christenen is samengesteld om andere christelijke groepen af te troeven. Deze bewering is onjuist. Al in de tweede eeuw wordt door christelijke schrijvers naar alle boeken van het NT verwezen als "Heilige Schrift". Hoe is de samenstelling van de canon dan in zijn werk gegaan? Waarschijnlijk hadden de oudste christelijke gemeenten niet alle NT geschriften in hun bezit. Zij hadden bijvoorbeeld maar één of twee van de evangeliën en een aantal brieven van Paulus. Toen er echter vervalsingen van evangeliën in omloop kwamen, wilde men vaststellen welke boeken betrouwbaar waren. Belangrijk vond men vooral of de boeken waren geschreven door mensen die rechtstreeks in contact hadden gestaan met de Here Jezus. Mensen die de informatie uit de eerste hand hadden. Over het grootste deel van de boeken die nu in het NT zijn opgenomen, was men het met elkaar eens: er was geen discussie over dat die boeken Gods Woord waren. Slechts enkele geschriften hebben daarbij discussie opgeleverd (bijvoorbeeld het boek Openbaring). Het is belangrijk om te zien dat de christenen toen, daar erg voorzichtig mee zijn omgegaan. Als er uiteindelijk twijfel bleef of een boek was geschreven door iemand die de Here Jezus nog had gekend, of als een boek inhoudelijk niet in overeenstemming was met de boeken waar men het wel over eens was, werd het niet in de canon opgenomen. Hier is niet simpel over gestemd of iets dergelijks.

Dan Brown heeft een intrigerende thriller geschreven, maar zijn boek is echt fictie. Dat geldt voor zijn verhaal, maar zeker ook voor de "feiten" waar hij zijn verhaal omheen spint.

Gábor Locht

#### **Gebruikte literatuur**

Berger, Klaus, *De Dode-Zeerollen en Jezus* (Kampen, 1993); Brown, Dan, *De Da Vinci Code* (Amsterdam 2004); Bruggen, J. van., *Het lezen van de bijbel* (Kampen 1991); Burkert, Walter, *Greek religion* (Oxford 1996); Burkert, Walter, *Ancient mystery cults* (Cambridge 1987); Ouweneel, W. J. en W. J.J. Glashouwer, *Het ontstaan van de Bijbel* (Hilversum 1989); Ouweneel, W.J., *De negende koning* (Leiden 1996); Schneemelcher, W., *Neutestamentliche Apokryphen I* (Tübingen 1990).